

Ahol Szent István országa épült

A világtörténelem legigazságtalanabb békéjének megalkotói szörnyű cselekedetük egyik indítóokául azt hozták fel — elfogadva történeti ténynek a szomszédos államok követeinek álnok állítását —, hogy a honfoglaló magyarság már itt lévő államalakulatokat bontott szét s formálta át saját hazájává akkor, amikor a Kárpát-medencét birtokába vette. Fájdalom, ezzel a merőben téves felfogással nemcsak a testünkön osztozó hatalmak államférfiainál találkozunk, halljuk ezt olykor itthon is olyan tájékozatlanoktól, akik elég felületeseek ahhoz, hogy ezt a reánk annyi bajt és átkot hozó téves ismeretüket igazolni tudnák, vagy annak valóságáról meggyőződni akartak volna!

(Lássuk tehát a tudomány megvilágításában, kik és milyen népek lakták e földet a történelmi kor kezdetétől a magyarok honfoglalásáig; volt-e ezen a földön — a Kárpátok medencéjében — a magyarok honfoglalása előtt valamilyen államszervezet, ha nem, miért volt történeti fontossága a magyar honfoglalásnak, amely itt, Európa három nagy népfajának — a latinnak, germánnak és szlávnak — ütközőpontjában tudott alkotni először és huzamos időre egységes államszervezetet?

A Kárpát-medence területén már a magyarok honfoglalása előtt évezredekkel megjelent az ember. Bár írott emlékeink nincsenek küzdelmes sorsáról, de az anyaföld, amely szülte és táplálta, s amely csontjait befogadta, létének, életének ezerféle nyomait őrizte meg a késő utódok számára s így a régi őskornak szinte kimeríthetetlen muzeumává, valóságos régiség tárává lett.

Honnan került ide az első ember, azt bizonyosan nem tudhatjuk, de feltehető, hogy Ázsia mélyéből, az emberiség bölcsőjéből tévedt ide s kezdetleges eszközeivel igyekezett élete nagy küzdelmeit végigharcolni. Először kő volt a fegyvere, ezzel ütötte le a reá támadó vadállatokat, hogy lefejtse bőrüket s azokkal védekezzék az idő viszonyosságai ellen. Kőből készítette kezdetleges szerszámaikat is, amelyekkel magának ellenségei elől barlangot, vagy földbe vájt lakást készíthetett. Sok időnek kellett elmúlnia, mire megismerkedett a durva kőnél jobb rézzel, amelyből már alkalmasabb fegyvereket s szerszámokat készíthetett magának. Szinte kiszámíthatatlan hatással volt az emberiségre a tűznek feltalálása, felismerése. Talán valami villámtól felgyújtott erdőségben ismert rá először, lehet, hogy másként bukkant rá, annyi bizonyos, hogy életét gyökeresen megváltoztatta. Nem kellett többé az elejtett vad husát azon nyersen fogyasztania, sütéssel, főzéssel puhábbá, ízesebbé tehetette. De talán még nagyobb hasznát látta a tűznek abban, hogy rájött arra, ha bizonyos arány szerint keveri a rézet az ónnal (kilenc marék rézbe egy marék ónt kevert), az keményebb anyaggá lett, ami fegyvernél igen fontos volt. Bizonyos, hogy a bronz felismerésével erősebbé s ezzel szabaddá lett az ember. Nem kellett többé a barlangok sötétjébe, vagy a föld alá rejtőznie, egyre job-

ban ura lett a természetnek — az időjárásnak és a vadállatoknak — s Isten derűs ege alatt építhette hajlékát.

Tavakon, melyek akkor még nagyrészt borították a földfelszínnek, cölöpházakat épített, még pedig úgy, hogy vesszőből font falait és tetejét sárral tapasztotta be. A kényelmes életmód aztán kifejlesztette az állattenyésztésnek egy bizonyos fajtát s elősegítette különböző mesterségek kifejlődését. Csinosabb ruházatot kezdett magának készíteni, fegyvereit, ékszereit, szerszámaikat díszítette, s szebb kardot, lándzsát, tört, nyilat, fejszét, fokost készíthetett, mint műveletlenebb elődjéi.

Már ebben az időben régen lakott föld volt a Kárpátok hatalmas medencéje. Bizonyítja ezt az, hogy Skandinávia után a magyar föld Európának bronzkori leletekben leggazdagabb országa.

A legelső nép, amelyről már névszerint is megemlékezhetünk, amelyről tehát már írásos emlékeink vannak: a *kelták* voltak. Ez a nép, amely ugyancsak Ázsiából tört elő s lepte el egész Közép-Európát a Krisztus előtti ötödik-hatodik évszázadban, már ismerte a vasat is, amely nemcsak a kőnél és réznél, de a bronznál is jóval tökéletesebb anyag volt, természetes tehát, hogy jobb fegyvereivel csakhamar ura lett hazánkban is. Ez a legelső — már ismert — nép, amely vaskarddal kezében hódította meg a bronzkori embert, főleg a Dunántúlt szállta meg, bár felkutatta és bejárta a medence többi részét is. A kelták már gyakorlott földmivesek és baromtenyésztők voltak s az erdő- vagy mocsárlepte föld egy részét is művelés alá fogták. Értettek a hajózáshoz s az ő közvetítésükkel került a keleti tengerpart blüvös kincse, a borostyánkő Itália verőfényes földjére.

Fejlett gazdasági életük s az ennek nyomában járó jólétük keltette fel a világhódító Róma figyelmét, amely először az üzleti forgalom és árucseré révén akarta érdekkörébe vonni a Kárpát-medencebeli keltákat. Római szokás szerint azonban a kereskedőt csakhamar a légiók követték s a békés érintkezést kegyetlen, évtizedekig tartó háborúk váltották fel, melyekben a fejlettebb hadi szervezetű Róma diadalmaskodott.

Urunk születésekor a Földközi-tenger mellékén már befejezéshez jutott az emberi nem három hatalmas ágának — Sém, Kám és Jáfet — fiainak az akkor ismert világ éléstárajba: a Nilus völgyébe, Mezopotámiába és Indiába vezető kereskedelmi utak birtokáért s ezzel együtt a három világrész — Ázsia, Afrika és Európa — érintkező területeinek politikai egyeduraltáért vívott évezredek küzdelme. A hatalmas tetőpontján álló Róma vállalta a szerepet, hogy az előregedő asszír-babiloniai, egyiptomi, iráni és görög birodalmak romjain, azok műveltségét és hagyományait átvéve és továbbfejlesztve, a különböző fajju népeket pedig egyetlen nagy politikai egységbe olvasztva, ura legyen a világnak. Ám a világ másik felén, messze távol az egyre terjeszkedő római birodalomtól, Belső-Ázsiának a Csendes-Óceántól a Hoanghóig és a Tarim-medencéig terjedő óriási területén ugyanekkor egy másik terjeszkedő világbirodalom, a virágzásnak indult új kínai hatalom nyújtja ki hódító karját észak és nyugat felé.

Ebben az időben Európa színterén a következő népeket találjuk.

Britanniában s az Atlanti-Óceán, a Pó, Rajna és Duna folyók által határolt területen *kelták*, tőlük keletre — a Rajna—Duna vonaltól a Visztuláig — és északra a Skandináv-félsziget belsejéig népes *germán* törzsek éltek. Ezek szomszédságában a Szudetáktól és az Északi-Kárpátoktól északnyugatra, az Odera, Visztula, Memel és Duna folyók forrásvidékén át a Felső-Volgáig levő területen kezdetleges műveltségű *litván* és *szláv* népek éltek. Ezekről délkeletre, a Duna—Tisza-közén s az Északkeleti Kárpátoktól az Aral-tóig elnyúló hatalmas síkon a régi szkitákkal már összevegyült *iráni származék* törzseit találjuk, míg a Tisza, Al-Duna, Fekete-tenger és a Dnyeszter által határolt területen ugyanekkor a *trákok* telepedtek meg. Egészen keleten, a Kaspi-tótól és Kaukázustól keletre, le egészen Indiáig az *iráni* népek, rajtuk tul az indoeurópai népcsalád legkeletebbre szakadt ága, a *hindu* nép élt. | A kelták és trákok szálláshelyeitől délre terült el a *Római birodalom*.

Európa északi részén — az indoeurópai népektől északkeletre —, a Duna-torkolat és a Finn-öböl, valamint a Volga felső folyása s a Káma folyó mentén egészen az Ural keleti lejtőjéig a *finnugor* népek nemzetségei tanyáztak. Tőlük északkeletre, fent a *szamojédok*, Nyugat-Szibéria rónáin az *ogur* (bolgár-török) nép élte életét az őket is magában foglaló s az Ural-hegységtől keletre a Koreai-félszigetig terjedő hatalmas *Húnbirodalomban*. A húnok földjétől délre terült el az új virágzása de'előjén lévő hatalmas *Kinai birodalom*.

Megállapítható tehát, hogy hazánk területén ezidőben a Dunántulon *kelták*, északnyugaton és északkeleten *germánok*, míg a Tisza és Al-Duna vidékén *trákok* éltek.

A legelső megmozdulást az északi részen élő germánok körében észleljük már Krisztus születése előtt, aminek oka egyrészt a természetes szaporodás, másrészt a kedvezőtlenre fordult természeti viszonyok voltak. Terjeszkedésük útja dél felé vezet, mire a Rajnától és Dunától északra élő kelta törzseket átszorítják a folyókon a Római birodalom területére, a származék pedig a trákok földjére ereszkednek. Erre a nagy nyomásnak ellenállni nem tudó kelták a Pirreneusi-, Appennini-, a kelták pedig a Balkán-félszigetre kényszerülnek, bár csak a Pirreneusit tudják megszállni teljesen, utóbbi két félszigeten beleütköznek a római légiók heves ellenállásába, sok gondot okozva ezzel a hatalma tetőpontja felé közeledő Római birodalomnak.

Ugyanilyen körülmények között jutnak érintkezésbe a húnok a Kinai birodalom északi tartományaival, amit kiélez az, hogy a húnok igen fejlett politikai és katonai szervezetet létesítettek s a Kinai birodalom ereje már a Krisztus előtti III. század elején sem bizonyult elég erősnek a hún támadások feltartóztatására. Ekkor épített ki a birodalmat újjászervező Si-Hoang-Ti császár (Krisztus előtt 259—210) a birodalom egész északi részén végighuzódó hatalmas kinai falat, bár ez sem volt elegendő a húnok betöréseinek feltartóztatására s a császárok csak évtizedeken át fizetett adókkal bírták fékentartani a birodalom területére is behatoló szomszédot.

A Krisztus előtti I. század derekán azután a két déli világhatalom csaknem ugyanazon időben kezdi meg támadását támadói ellen. Mintha egy óriási harapófogó két szára indulna meg halálos szorítás nyomására egymás felé s préselné össze a népeket délnyugat s délkelet felől. Ez a hatalmas megmozdulás vezet azután a népvándorlásra, amelynek mi itt csak a bennünket érdeklő részét kísérik most figyelemmel.

Julius Caesar Krisztus előtt 52-ben befejezi Gallia meghódítását, megveti uralmának alapját Britanniában is. A római hatalom ezzel ránehezedett a keltákra s a germán törzsek délnyugati szállásföldjéig tolja előre határait, majd négy évtized küzdelmes harcai után birtokába veszi a Rajna- és Dunáig terjedő összes kelta-területeket, sőt eljut Germánia délnyugati részeire is. A kelták ezzel befejezik történeti hivatásukat, lassanként felszívódnak a rájuk települt latinságba.

Alig egy század múlva az ő sorsukra jutnak az Al-Duna, Tisza és Keleti-Kárpátok vidékén élő *trák-géta* népek is, s a hatalmas tetőpontján álló Római birodalom határai elérik a Duna—Tisza között tanyázó szarmata-szkita törzsek szállástelepeit.

A római gyarmatokon túl élő barbárok ugyan egyre nagyobb el-lenszenyvvel nézik a birodalom terjeszkedését, támadásaik azonban a Krisztus utáni I. és II. században nem járnak sikerrel, sőt a határok közelében élő törzseket nem egyszer szövetségre is kényszerítik.

Ugyanez történik keleten s Krisztus után 90-ben a már másfél-százada Kinát uruló hún nép zöme felkerekedik s néhány rokon törzset magával ragadva, másokon keresztültörve megindul nyugat felé, hogy száz esztendő múlva már az európai Ural és Volga folyók vidékén találjuk őket. Velük egyidőben, Krisztus után 180 körül indul meg észak-ról a germánság északkeleti ága is, a gót nép, s maga előtt hajtva s magával ragadva más germán törzseket — astingokat, dakringokat, herulokat, gepidákat, stb. —, a Visztula mellől kiindulva, dél-keletre huzódik. Erre a római császár (Commodus) hadai a Dunán átkelve, súlyos vereséget mér a Közép-Dunamenti markomann és quád törzsekre s elvágja délfelé való terjeszkedésük útját. Terve a Kárpát-medence teljes meghódítása volt, de megvalósításához sohasem jutott el.

A gótok erre — mivel délfelé való útjuk el lévén zárva — dél-keleti irányba huzódnak s itt — a Visztula mentén — ütköznek bele a Volga felől nyugatra törő húnokba. Egy ideig békén éltek egymás mellett, de az összecsapás minden percben megtörténhetett.

A Marcus Auréliánus (164—180) császár halála után rohamosan hanyatlásnak induló birodalom nem tudott többé ellenállni a dél felé igyekvő barbárok támadásainak. Az északi tartományokat tömegesen lepik el a III. században a germánok különféle törzsei, melyeket a gyenge császárok hadseregükbe fogadnak. Ugyanekkor a római határon (limesen) túl élő germánok nemzetekké alakulnak s a régi széthuzó kis törzseket a III. és IV. században csakhamar politikailag szervezett, egységes vezetés alatt álló törzsszövetségek váltják fel. Így a III. század derekán már sor kerül az első tartomány kiürítésére. Dácia 274-ben *vándalok*, majd a *gepidák* kezére került. A következő IV. század a szüntelen harcok kora volt, melyben a határszéli tartományok csak-

nem teljesen elpusztultak s területükre a császárok szarmata és germán földmivészeket telepítettek le.

Közben a húnok helyét elfoglaló nép (szien-pi) ismét nagy hatalmat teremt magának s veti meg alapját az Avar-birodalomnak, nyugat felé szorítja a Balkas-tavon tullakó népeket. Ez készíti Balambér hún királyt (372) arra, hogy népével a Volgán átkelve, hódolásra kényszerítse a Volga-Don-vidéki szarmata-szkita törzseket is, majd csakhamar rácsap a gótokra is, azoknak keleti gót nevű részét pedig szétveri, hogy aztán őket küldje saját fajrokonai ellen, a Dnyeszteren túl élő nyugati gótok és gepidákra. A *nyugati gótok*, akik így a Dnyesztertől az Al-Duna és Tisza közé húzódtak, lassanként innen is elkényszerülnek, mert a húnok rajtuk keresztültörve rávetik magukat a gepidákra s a Tisza—Duna-vidéki népekre.

A húnok támadása megpecsételte a roskadozó Római birodalom sorsát s új nemzet- és államalakulatok csiráit vetette el Európa földjére. A nagy harcban a régi politikai kötelékek felbomlanak és újak keletkeznek. Törzsek, törzsszövetségek, nemzetek, sőt egész fajok pusztulnak el, új szövetségeknek és nemzeteknek adva helyet, amelyek csakhamar felszívják és magukba olvasztják a régiek életbenmaradt töredékeit. *Igy tűnnek el az indoeurópai népesalád kelta, trák, szarmata-szkita ágazatai s olvadnak bele a rájuk telepedő germán és török népekbe.* Az V. század elejére már teljesen átalakul Európa néprajzi képe.

A nyugati gótok (378—381) átkelnek az Al-Dunán és néhány évtizedre Moesiába, Tráciában szállnak meg. A VI. században Pannoniában meghúzódó vandálok előbb Itália felé törekedtek, majd maguk előtt hajtva s magukkal ragadva a svév-népekhez tartozó Garam-vidéki quádok töredékeit, az astingokat, viktuálokat, s a hozzájuk csatlakozó szarmata-jazyg és alán töredékeket, Gallián át Hispániába nyomulnak.

A Balkán-félsziget északi részén tanyázó nyugati gótok az ellenük szövetekező római és hún hatalomtól szenvedett nagy vereség után, az V. század elején Gallia déli tartományaiba és Hispániába törnek át. A Rajna-Mosel-vidéki frankok betörnek Észak-Galliába s egy század múltán megalapítják a később oly nagy szerepet játszó frank királyságot. Az Északi-tenger partvidékéről meginduló jüt, angol és szász törzsek a tengeren átkelve, Britanniában telepednek meg. A római földre telepedett germánok — a rómaiak által leigázott kelta lakossággal összevegyülve s a latin kulturát magukba szíva, később — Nyugat-Európa középkori keresztény államainak megalapítóivá lettek.

A vandálok, gótok és szövetségeseik kivonulása után gazdátlanvá lett dunai provinciákat — Dáciát, Pannoniát és Noricumot — s a feltűnik elterülő Tisza-jobbparti és Duna-balparti részt még a IV. század végén a húnok és a fennhatóságuk alá tartozó germán népek özönlük el. Az Alpesektől a Dunáig terjedő noricumai és pannoniai részekén és a Felső-Duna mentén, a cseh-morva hegyvidéken, az Északi-Kárpátok alján a hún királynak hódoló germán rugiak, herulok, skírek s egyéb svév törzsek, a mai Erdélyt s az Al-Duna és Prut között magabafoglaló

Dáciában gepidák *szállják* meg a rómaiak kiszorítása után elpusztult és lakatlanná lett területeket.

A hatalmas Hünbirodalom azonban Attila halálával (453), hetvenévi fennállása után szétesett s a világverő hún nép, a hatalmas kínai és római birodalmak egykor félelmetes ellenfele, eltűnik a történelem színpadáról. A hajdani hún birodalom területén és Ázsia távoli vidékein új hatalmak alakultak.

Igy a mai Ausztria területén, a svév szövetségből kiszakadt rugiak és herulok, Pannonia déli részén a keleti gót királyok, a Tisza, Al-Duna és Keleti-Kárpátok által határolt területen a gepida királyság alakult ki. Ekkor indul meg a szervezetlen, igen kezdetleges műveltségű szláv népek dél és délkelet felé való áramlása. Így a VII. században már számos szláv telepet találunk Pannoniában és attól délre is.

Az Altaj-vidéken élő Avarbirodalom népe az V. század közepén nyugat felé terjeszkedik s kiüzi helyükről a szabirotokat, mire ezek rátámadnak az Ob- és Irtisz-vidéki ogurokra, akik a Volgán is átkelve, nyugat felé sodródnak.

A VI. század közepén azután egy újabb néphullám söpör végig a szarmata síkságon: a türk hatalom elől menekülő avar, amely a Volga vidékéről megindulva, csakhamar Attila pannoniai örökségét veszi birtokába. E birodalom virágkorát Baján kagán alatt éri el, amikor birtokába véve Attila örökségét, a Kárpátoktól északra és nyugatra, a Visztula, Elba, Odera mentén élő szlávokat is hatalma alá hajtvá, serege többször egészen a Rajnáig hatolt.

Az avarok előtt Pannoniában longobardok és gepidák éltek. Hosszabb háboruszkodás után Baján a gepida királyt támogatta. A nagy küzdelem 567-ben dönt el. A gepida hatalom megsemmisült, királyuk elesett, országa az avarok kezére, népének maradványai a kagán uralma alá kerültek. Egy évvel később az Itáliába költöző longobardok földjét is megszállta Baján. Székhelyét — mint egykor Attila — a Tisza vidékére helyezte s alapját vetette meg a Kárpát-medencebeli két évszázadig virágzó Avarbirodalomnak. Hatalmára jellemző, hogy II. Justinus császár 570-ben kénytelen volt a hatalmas barbár lealázó békefeltételeit elfogadni s magát nyolcvanezer arany évi segély fizetésére kötelezni.

Pannonia elfoglalásával Attila egykori birodalma csaknem teljesen az avar kagán uralma alá jutott. Birodalma az Elbától, Alpektől és a Száva völgyétől egészen a Donig terjedt. Baján halálával (602) leáldozóban van az avar kagánok egykor félelmes hatalma. Keleti a belső zavarokkal küzdő Türkbirodalom gyöngeségeit felhasználó onogur Irnik, majd méginkább a Dsula-nemzetségből származó Kurt fejedelem (619—678) konstantinápolyi nevelkedése és megkeresztelkedése után hazájába visszatérve kiragadta a hatalmat a türk kagán kegyelméből uralkodó Ermi nemzetség kezéből. Alattvalóit a türk uralom alól felszabadította s az avar birodalom rovására megalapította birodalmát.

Az avar kagánok egyre hanyatló birodalma 769 és 803 között esett áldozatul Nagy Károly frank-római császár Krum bolgár kán

támadásainak. Vele pusztult az avar nép is. A nagy pusztulást túlélő maradványai a gepida töredékekkel együtt felszivódtak az őket egy századon át rendszeresen üldöző szlávokba, majd ezekkel együtt az országot birtokbavevő magyarságba.

A dunántúli avarok egy csoportja 804-ben kénytelen volt a szlávok üldözése elől észak-nyugatra húzódva Szombathely, Sopron és Moson vidékére telepedni. Ugyanezen vidéken még 875-ben is szerepelnek az avarok keresztény hitre tért utódai. Egykori birodalmuk és a szomszédos területek lakossága a IX. században már tulnyomórészen szláv volt.

A Dunától és a Zólyom-erdőségtől keletre eső országrész lakói a **bolgár-szlávok** voltak. Ezeknek egy része az avarok elől menekülve a VI. század derekán jött Erdélybe és a Tisza—Duna vidékére. Északon egészen a Felső-Tiszáig és a Duna-könyöökig hatoltak. (Emléküket őrzik: Laborc, Trnava, Toplica, Zemplén, Csongrád, Nógrád, Bodrog, Haram stb. nevek és más bolgár-szláv jövevényszavaink).

A keleti országrész lakossága a II. század elején, Krum kán hódítása óta — az avar honfoglaláskor idesoródott kutugur-bolgár töredéket gyarapító — bolgárokkal gyarapodott, kik a tiszai szlávokra települve s azok felett urálkodva számos folyónak és községnek adtak bolgár-török nevet, (Krassó = Karasó, Küküllő, Bács, Gyula stb.)

A Duna és Tisza közének nagy területe jóformán lakatlan volt.

Dunántul az egykori Pannónia területén egészen a Karinthiai Alpokig szlovének és a IX. század végén közbük telepedett tótok laktak. E Magyarország területéről kihalt, illetve a magyarságba felszivódott szláv nép emlékeit nyelvünk szlovén jövevényszavai őrizték meg.

A pannóniai szlovénekeken túl délnyugat felé, a Drávától és Kapa-hegységig, a régi Pannónia Saviában is szlovének laktak.

A Duna balpartján — Nyitra és Modor közti vonaltól északra, a zólyomi nagy erdőségtől nyugatra — a nyitrai szlovének vagy tótok laktak. Ivadékaik részben a Kis-Alföldön megszállt magyarságba olvadtak, részben az északról behuzódó fehér horvátokkal s nyugatról jött morvakkal egyesülve a mai tót népet formálták ki.

A Kis-Kárpátoktól keletre, a Vág északnyugati szakaszának — a mai Trencsén-megye határvidékén — a Szilézia és Morvaország felől behuzódó fehér horvátokat találunk. (Ezekről nyugatra és északnyugatra éltek az avaroknak hosszú időn át hódoló és adótfizető csehek).

A nyugati országrészekre már a IX. században német és lombard telepecsek szálltak, míg Pannónia déli részén Lombardia területéről jött latin állattenyésztő nép, az olasz élt.

A tiszavidéki és erdélyi gyér lakossága és elszórt szláv, bolgár, avar és más telepeket a IX. században a bolgár cárok görögösen dukának nevezett ispánjai, vezérei kormányozták. A honfoglalást közvetlenül megelőző időben Salán, Glád, Laborc és Gyalu nevű du-

kákat ismerünk. (Ez utóbbit írta el a Névtelen jegyző — bolgár-török neve dacára — „oláh“-nak!)

Összefoglalva a mondottakat a történelem teljes tárgyilagosságával állapíthatjuk meg, hogy a Kárpát-medencében a magyarok honfoglaló állami szervezet nem volt, hanem annak területén nyugaton (Dunántúl) a frank birodalom gyakorol némi fennhatóságot. A magyarság tehát igen sok jelentéktelen és ellenállásra képtelen nép töredéket talált a Kárpát-medencében való megjelenésekor. Komoly szervezett államhatalmat azonban, amely neki ellenállhatott volna nem talált, mert a bolgár uralom csak terjeszkedett ezen a területen de nem csatolta azt szorosan birodalma testéhez; a pannoniai hercegség sem volt akadály a kitűnően vezetett magyarság számára. Szvatopluk morva birodalmát „Nagy-Moráviát“ pedig nem a honfoglaló magyarok pusztító támadása tette tönkre, mivel az először is a többi korai szláv államalakulattal együtt nem a belső fejlődésben gyökerező politikai alakulás volt, hanem egy kiváló uralkodóegyéniség idegen mintára felépített személyes alkotása, amely azonban az alkotóval sirba szállott; másrészt ez elképzelt birodalmat nem a magyarok, hanem Arnulf császár seregei verték tönkre s ebben a magyarok csak segédkeztek s a kegyelemdőfést adták meg az ingatag alapra tervezett morva hatalomnak!

De éppen ilyen tarthatatlan a román „honfoglalók“ állítása akik azon címen ragadták el tőlünk Erdélyt s az Alföld keleti részét hogy e vidéken ők — mint Dáciában megtelepült rómaiak közvetlen utódai s így — őslakók. Ezt a történelmileg tarthatatlan tényt a mi Névtelen jegyzőnk azon elírására alapítják, hogy Anonymus, midőn a maga korában — tehát a honfoglalás után jó három század múlva! — írt a hazánkban, vagy annak szomszédságában élő népekről — kunokról, csehekről, oláhokról — beszél.

Mivel a XII. században a Dnyeper és Al-Duna közt kunok laktak, a magyarokhoz csatlakozó kazár kabarokat „kun“-nak mondja. Mivel a XII. században Morvaország Csehországhoz tartozott, a nyitrai szlovének IX. századi morva urait s messianusokat (moesiaai = vágmenti fehér horvátok) „cseh és szláv“ néven említi. S mivel az ő korában már megérkeztek Erdélybe a XI. század közepe óta lassan beszivárgó nomád oláhok ősei, a honfoglaláskori olasz pásztorok „olasz“ vagy „oláh“ nevét (blasii, blachi) ezekre vonatkoztatja.

Az előadottakból világosan megállapítható, hogy a magyarok honfoglalása előtt a Kárpát-medencében, annak területén sem oláhok, sem csehek, sem kunok nem laktak, aminthogy kazárok sem laktak hazánk területén, bár Anonymus Bihar vidékén a honfoglalás előtti időben fennállt Kazárországról beszél s ennek fejedelmévé a régi hagyomány szláv Marótfát teszi meg. A kunok a magyarok honfoglalása idején még messze keleten, túl a besenyőkön és uzokon. Ázsia pusztáin tanyáztak és csak másfél század múlva (a XI. század közepén) lépték át a Volgát. A csehek Szvatopluk morvaszlávjainak nyugati szomszédságában éltek s csak rövid néhány évig (890—895) tartoztak morva fennhatóság alá. A magyarok honfoglalása idején az idegen

uraimat lerázva s a német fennhatóságot újra elismerve (Arnulf császár), harcbaszállítak a morva fejedelemmel, kinek bukását fellépésükkel előmozdították. Morvaország még a X. században sem tartozott cseh uralom alá, mert csak 1203-ban foglalta el Bretisláv. Az oláhok a magyarok honfoglalása idején még messze a déli Balkánon bolgár, szerb és görög uralom alatt pásztorkodtak s innét északra húzódva csak századok múlva érték el a Déli-Kárpátok vonalát.

Nekünk nincs szükségünk történelmi hamisításokra s megmondhatjuk az igazat, ami mellett a letagadhatatlan történelmi tények és egy évezred tesznek tanubizonyságot.

Ezt mondjuk mindazoknak, akik tudatlanságból vagy félrevezető szándékkal elferdítik a valóságot s merő fikciókra alapítanak egy más országokból összeharácsolt területeket neveznek ki utólag ősi területnek!

(V. L.)

Tanítások — vázlatok

Ez a hónap a Madarak és fák napjának előkészítésére szolgál, amelyet május hó folyamán tartunk meg, olvan időben amikor a természet már kibontakozott és élénk tárja a Teremtő bölcsességét, minden teremtményére kiáradó gondviselését.

Nem volna eredményes azonban e nap eddig szokásában volt megtartásával megelégednünk, mivel csak úgy érünk célra, ha a madarak és fák napját a helyi sajátos viszonyok és a gazdasági élet követelményeinek figyelembevételével gondosan előkészítjük. Ezzel a régi kereteket tovább fejlesztve, tartalommal töltjük meg azokat.

E hónapban helyezzük ki a fészekodukat és madáretetőket, mert csak így válik gyakorlativá nevelőmunkánk. De előkészítjük a madarak és fák napját azzal is, hogy a község határának kör-pár területeit gyümölcs- vagy más hasznos fával ültetjük be, a „Hősök Ligete“ mellett u. n. „Iskola Ligetet“ létesítünk, vagy a község határában lévő állami utak szegélyét fásítsuk be, ezzel a napot a nemzetgazdasági érdekek szolgálatába állítjuk.

A madarak és fák napján azután az iskola növendékeivel, kihasználva a szabadban való oktatás előnyeit, közös szemlélet tartunk ezen ültetvények fölött. (Fák és cserjék kiültetését a vármegye alispánjától, illetve a thj. város polgármesterétől lehet kérni).

Kíváncsi, hogy az iskola ezen ünnepélyes megnyilatkozásán a tanulók szülei is részt vegyenek s ezzel megerősítik tanítványaikat abban a felfogásban, hogy kirándulásunk nem pusztán kedvtelés, hanem a gyakorlati élet szempontjából is hasznos munka.